

ביאור פרק כט

'נר מצווה ותורה אור'

"הנה רז"ל אמרו (סוטה כ"א א') דרש רבי מנחם בר יוסי 'פי נר מצווה ותורה אור' (משלי ו, כג), תלה הפתוב את המצווה בנר ואת התורה באור, לומר לפי מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה, אף מצווה אינה מגנה אלא לפי שעה, ומה אור מאיר לעולם, אף תורה מגינה לעולם, ומסיק, דתורה, בעידנא דעסיק בה מגינה ומצלה". מצילה לגמרי, חולצת את האדם לגמרי, מסבבת שלא ייפול כלל. "בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגני, אצולי לא מצלה. מצווה, בין בעדנא דעסיק בה בין בעדנא דלא עסיק בה, אגוני מגני, אצולי לא מצלה". מן החטא, כך מסביר רש"י. התורה מצילה מן החטא, היא עושה מהפכה באדם, היא שוטפת את האדם והעולם באורה גדולה, ומתוך כך האדם אינו נכשל בחטא. "וכן אמרו שם, עברה מכבה מצווה", פירור אור הנאחז בזמן ובמצב מסוים, כשיש חולה – מצווה לבקרו, בבוקר – מצווה להניח תפילין. כמובן לאותו העכשווי יש השלכה והשפעה רבה אחר כך, ולכן המצווה מגינה, יש השגחה אלוהית פרטית לאדם המדובק במצוות. "ואין עברה מכבה תורה", שהיא עצם האור. המצווה היא פרטית, פירור אור, והתורה היא האור.

"וכן ידוע בזה, שהתרי"ג מצוות הם מכוונים נגד התרי"ג איברים וגידיים שבאדם, ובעשות האדם אחת ממצוות ה' פראוי, מתקדש על ידה אותו האבר המכוון נגדה, ומחיה אותו. או אם בא ונזדמן לידו אחת ממצוות ה' אשר לא תעשנה ונמנע ופרש ולא עשה אשר עליו אמרו רז"ל (בירושלמי פרק קמא דקדושין): 'ישב אדם ולא עבר עברה, נותנין לו שכר פעושה מצווה"'. כאשר היתה לאדם מלחמת היצר נגד עבירה מסוימת, והתגבר, - האנרגיה האנושית

שהשקיע בפרט זה ממלאת אורה, קדושה וחיים אחד מצדדי אישיותו. "נטהר

וּנְתַקְדָּשׁ גַּם כֵּן אוֹתוֹ הַגִּיד הַפְּרָטִי הַמְּכֻוֹן נִגְדָה, וּמְתִיבָה אוֹתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַפְּתוּב (ויקרא יח, ה) 'אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם' שֶׁאֵינוֹ הוּא וְקָרָא אִישׁ חַי". המצוות הן צינורות קדושה, צינורות חיים לאדם. כל מצווה - צינור קדושה פרטי לאחד המימדים באישיות. וכן כאשר אדם מתגבר על יצרו ואינו עובר, הוא מקבל שכר כעושה מצווה.

'לכל בשרו מרפא'

"אָמַנְס בְּשֶׁהָאָדָם עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, כְּתִיב בָּהּ 'וְלִכְל בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא' (משלי ד, כב)."
 רפואה כוללת לכל האישיות - השכל, הרגש, הדמיון והרצון, **"וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ (ערובינו ג"ד א'): 'חֵשׁ בְּרָאשׁוֹ יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר 'כִּי לֹוִית חֵן הֵם לְרֵאשֶׁר', חֵשׁ בְּגִרוֹנוֹ יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר כו', חֵשׁ בְּבִנְיָ מַעֲיֵו יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה כו', חֵשׁ בְּכָל גּוּפוֹ יַעֲסֵק בַּתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְלִכְל בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא'".** רפואת השכל, רפואת הדיבור, רפואת הפעולות הגשמיות, רפואת כל מציאות האדם. לא משנה מה לומד האדם בתורה (אורות התורה ו ה), העיקר שלומד תורה. כשאדם לומד הלכות נטילת ידיים, לא רק ידיו נטהרות, אלא כל גופו, כי הוא עוסק בסדר האלוהי של ההוויה. **"וְכֵן הוּא בּוֹיִקְרָא רַבָּה פְּרָשָׁה י"ב, וּבִתְנַחֲמוּמָא יִתְרוֹ, וּבְמִדְרַשׁ תְּהֵלִים מְזֻמּוֹר י"ט, שֶׁעַל יְדֵי עֵסֵק הַתּוֹרָה, מִתְקַדְּשִׁים וּמְזַדְּכָכִים כָּל אַבְרָיו וְגִידֵיו וְכַחוֹתֵיו כָּלָם. וְלָכֵן אָמְרוּ (פאה א, י) 'וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּלָם'.**

וְכֵן לְהַפּוֹךְ ח"ו, עוֹן בְּטוֹל תּוֹרָה הוּא גַם כֵּן כְּנֶגֶד כָּלָם", הוּא מְבִיא דְלִדּוֹל וְחוֹלְשָׁה כְּלִלִית בְּאָדָם. **"כִּי בְּעֵבְרוֹ עַל אַחַת מִמִּצְוֹת ה', נִפְגָּם רַק אוֹתוֹ הָאָבֶר אוֹ הַגִּיד לְבַד הַמְּכֻוֹן נִגְדָה, שֶׁהַחֵיּוֹת שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה וְאוֹר הָעֲלִיוֹן, סוּד שֵׁם הַנּוֹי"ה יִתְבַּרַךְ הַשּׁוֹרָה עַל כָּל אַבְרָה, מְסַתְּלֶקֶת הַיָּמֵנוּ ח"ו, וּמוֹתָא דס"א שְׂרִיָּה בִּיה רַחֲמָנָא לִיצְלוֹ, וְנַעֲשֶׂה בַעַל מוֹם, חָסֵר מֵאוֹתוֹ אַבְרָה".** אדם העושה עבירה מסוימת גורם לפגם מסוים. **"אֲבָל בְּעוֹן בְּטוֹל תּוֹרָה ח"ו, הוּא פּוֹגֵם אֶת כָּל אַבְרָיו וְגִידֵיו, וְכָל כַּחוֹתֵיו כָּלָם, וְחֵיּוֹת הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל כָּל גּוּפוֹ מְסַתְּלֶקֶת, וְהוּא נַעֲשֶׂה תַכְף כַּמֵּת מִמּוֹשׁ שֶׁאֵינוֹ לוֹ שׁוֹם חֵיּוֹת ח"ו".** התורה היא החיים, ולכן המבטלה נחשב

כמת. "כמו"ש (דברים ל, כ) 'פִּי הוּא תִּינֵיךְ וכו'". ב'אורות התורה' (פרק ז) מכרר מרן הרב שביטול תורה הוא הגיהינום, וצער ביטול תורה הוא ייסורי הגיהינום. הגיהינום הוא ההעדד, הריק. הרגשה של ריק גורמת לאדם סבל כללי, כמו אדם רעב לאוכל שכולו סובל, לא רק בטנו. הצימאון הנורא לדבר ד' שאינו בא לידי סיפוק, גורם חולשה כללית.

אדם כרגי הים

וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רז"ל (ע"ז ג' ע"ב): 'מֵאֵי דְכָתִיב (חבקוק א, יד), 'וְתַעֲשֶׂה אָדָם כְּדָגֵי הַיָּם' לָמָּה נִמְשְׁלוּ בְּנֵי אָדָם לְדָגֵי הַיָּם, לֹאמַר לָךְ, מָה דָּגִים שְׂבִיִּים בֵּינָן שְׂפוֹרְשֵׁיין מִן הַיָּם מִיָּד מֵתִים, כִּי בְּנֵי אָדָם בֵּינָן שְׂפוֹרְשֵׁיין מִן הַתּוֹרָה מִיָּד מֵתִים'. (כך היא גרסת הילקוט חבקוק רמז תקס"ב על פסוק הנ"ל)". מספרת הגמרא (ברכות סא ב): "תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה. בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה. אמר ליה: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה? לשועל שהיה מהלך על גב הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום. אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פיקח שבחיות, לא פיקח אתה אלא טיפש אתה, ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה 'כי הוא חייך ואורך ימך' כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה". הים, הוא המקום הטבעי של הדג, ואינו איזשהו פרט קטן בחיי הדג, וכך, הסביבה הטבעית, האווירה הכוללת של האדם היא התורה. שאלו הראשונים (תוספות ברכות יא ב ד"ה שכבר נפטר), מדוע איננו מברכים שוב ברכות התורה לאחר הפסק בלימוד התורה? ותירצו שזה משום שכל היום צריך ללמוד. כל שאר הדברים שהאדם עושה, הן הפסקות ארעיות. התורה

היא החיות שלנו.

"וּבְרַעְיָא מְהִימְנָא סוּף פְּרִשְׁתָּ שְׁמִינִי, מַה נּוֹגֵי יָמָא חַיּוֹתָן בְּמִיָּא, אוּף תְּלַמִּידי חֲכָמִים מְאָרִי מִתְנִיתִין חַיּוֹתֵיהוּ בְּאוּרֵיתָא, וְאִי אֶתְפְּרְשׁוּ מִנָּה מִיָּד מֵתִים] מַה דְּגַת הֵיךְ חַיּוֹתָן בְּמִים, אִף תְּלַמִּידי חֲכָמִים בְּעָלִי מוֹשְׁנָה חַיּוֹתָם בְּתוֹרָה, וְאִם נִפְרָדִים מִן הַתּוֹרָה מִיָּד מֵתִים]". הדג, לא מרגיש במים עד כמה הם חיוניים עבורו, אך באמת, הם חיינו. כך, הלימוד התמידי בתורה הוא החיים. החסידות החדשה העתיקה את הדגש החינוכי מהתורה והמצוות לרגש ולדמיון, אל הלהבתם בקודש. זו הייתה הוראת שעה של הבעל שם טוב. כמו אדם חולה שמקבל זריקה, אך אי אפשר לחיות לנצח עם זריקות. יש לדבר הזה מקום, אך מאז חורבן הבית, נפסקה עבודת הרגש והדמיון. אנשי כנסת הגדולה, בתחילת ימי בית שני, זכאו גם את רגשות הקודש כשנלחמו נגד יצר העבודה זרה (יומא סט). מרן הרב מסביר עניין זה בהרחבה במאמר 'אדר היקר'. אמנם לולא הגר"א מווילנה שעמד בחזקה כנגד תנועת החסידות, קשה לדעת לאן העניין היה יכול להתדרדר. הגר"א חשש שיהיה סחף של רגשות ודמיונות עד כדי המצב הנורא שהיה בעבר אצל שבתי צבי שר"י. בגלות עסקנו רק בקומה הגבוהה - התורה, ובקומה הנמוכה - המצוות. בקומות האמצעיות של הרגש והדמיון לא נגענו, כיוון שהן חמקמקות, אפשר ליפול בהן בקלות. כשהיה בית מקדש, הכל היה אחרת, אך בגלות אנו נזהרים בכך מאוד. כיום איננו טהורים כל כך, וכוחות אלה של רגש ודמיון מסובבים גם באפשרות גדולה לטומאה. לכן עזרא הסופר, ובעקבותיו החסידות, תיקנו טבילות רבות במקווה. אמנם בלימוד תורה בעיה זו אינה קיימת, כי דברי תורה אינם מקבלים טומאה. התורה היא אש ששורפת ואינה מקבלת טומאה. אנו רואים בזמננו, שכל הפקולטות לאומנות בעולם, הבנויות על רגש ודמיון, מלאות בחלאה ויצרים שאנשים שופכים שם. כוחות הרגש והדמיון חייבים לחזור לסדר חיינו, כיוון שהם חיוניים מאוד, אך לאט לאט, בסדר ובהדרגה (עיין מאמרי הראיה, דרך התחיה, עמ' 1).

יתלה בביטול תורה

"וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ רַז"ל (ברכות ה' א'): 'אִם רוּאָה אָדָם שִׁסּוּרִים בָּאִים עָלָיו

יִפְשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׂיו, פִּשְׁשׁ וְלֹא מִצָּא יִתְלֶה בְּבִטּוֹל תּוֹרָה'. וְלִכְאוּרָה יִפְלֵא, מִיּוֹן

שֵׁשׁ בִּידוּ עוֹן בְּטוֹל תּוֹרָה ח"ו הֲלֹא אֵין לָךְ 'מִצְא' יוֹתֵר מִזֶּה, וְאִיךָ אָמַר 'וְלֹא מִצְא'. אֲמַנָּם כְּבָר נִזְהַר רַש"י ז"ל מִזֶּה בְּמָה שֶׁפָּרַשׁ שָׁם, שֶׁלֹּא מִצְא עוֹן שִׁיחִיו רֵאוּיִן הַיִּסּוּרִין הִלְלוּ לְבֹא עֲלָיו.

וְהוּא, כִּי מִדְּתוֹ יִתְבַרֵךְ, שֶׁפָּעַל אָדָם יִשְׁלַם מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, שְׂאוֹתוֹ הָאֵבֶר שֶׁקִּלְקַל וּפָגַם בְּחֻטְאוֹ, עַל אוֹתוֹ הָאֵבֶר עֲצָמוֹ מְבִיא עֲלָיו יִסּוּרִין, וְתַכְלִית כְּפֹתוֹ יִתְבַרֵךְ בְּזֶה, כְּדֵי שֶׁמִּתּוֹךְ הַיִּסּוּרִין יִבִּין הָאָדָם וַיֵּדַע עַל אֵיזָה חֻטָּא בָּאוּ, וַיִּשְׁיב אֶל לְבוֹ לְהִיּוֹת מוֹדָה וְעוֹזֵב, וְשָׁב וְרָפָא לוֹ". הַיִּסּוּרִין אֵינָם נִקְמָה, אֲלֵא יִסּוּרֵי הָעֵרָה, הַבְּאִים לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם לְתִשׁוּבָה. יֵשׁ סוּגִים שׁוֹנִים שֶׁל יִסּוּרִים: יִסּוּרֵי כִפְרָה – מִירוֹק עוֹנוֹת; יִסּוּרֵי נִיסּוּן – לְגַדֵּל אֶת קוֹמַת הָאָדָם; יִסּוּרֵי אַהֲבָה – לְזִיכוּךְ הָאָדָם.

זֶהוּ שֶׁאָמְרוּ, שֶׁאֵם רוּאָה אָדָם שֶׁיִּסּוּרִין בָּאִים עֲלָיו יִפְשֵׁשׁ בְּמַעֲשָׂיו, וַיִּבִּין דְּרָכּוֹ מִתּוֹךְ הַיִּסּוּרִין". לְמִשַׁל, אָדָם שֶׁכּוֹאֶבֶת לוֹ הַרְגֵל, סִימָן שֶׁחֻטָּא בְּרַגְלֵי. "וְאֵם פִּשְׁפֵּשׁ, וְלֹא מִצְא בִּידוּ עוֹן, אֲשֶׁר חֻטָּא בְּאוֹתוֹ אֵבֶר וּבְאוֹתוֹ אֶפֶן, שִׁיחִיו רֵאוּיִן הַיִּסּוּרִין הִלְלוּ דְּוָקָא לְבֹא עֲלָיו, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, יִתְלַהּ בְּבִטּוֹל תּוֹרָה, כִּי בְּעוֹן בְּטוֹל תּוֹרָה לֹא שִׁיךְ מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה, כִּי בְּטוֹלָה ח"ו הוּא נֹוֹגַע לְכָל גּוֹפוֹ, אֵיזָה מְקוֹם וְאֵיזָה אֵבֶר שִׁיחִיהָ, כְּנ"ל". כְּמוֹ שֶׁלְּמַדְנוּ שֶׁחֹשׁ בְּכָל גּוֹפוֹ – יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה. הַתּוֹרָה הִיא הַבְּרָאָה כּוֹלֶלֶת לְכָל אִישׁוֹת הָאָדָם. מִרְן הֵרֵב מִסְבִּיר בְּעֵין אִיהָ (בְּרִכּוֹת ה) שֶׁקִּשָּׁה לְהַגְדִּיר בְּדִיוֹק מֵהוּ בִּטּוֹל תּוֹרָה, שֶׁהִרִי יִכוֹל לְהִיּוֹת אָדָם עֲסוֹק בְּעֵנִינִים שׁוֹנִים בְּבֵיתוֹ וּבְמִקּוֹם עֲבוֹדָתוֹ, וְאֵינְנוּ יִכוֹלִים לְהַגְדִּיר זֹאת כְּבִטּוֹל תּוֹרָה. אֲמַנָּם בְּאוֹתוֹ זְמַן שֶׁהוּא עֲסוֹק בְּעֵנִינֵיו, הוּא אֵינּוּ מִתְמַלֵּא בְּאוֹרָה שֶׁל תּוֹרָה, וְלִכֵּן בָּאִים הַיִּסּוּרִין, וְהֵם מִשְׁחַרְרִים אֶת הָאָדָם מִהַחֹמְרִיּוֹת. אֲמַנָּם גַּם לִיְמוֹד תּוֹרָה מִשְׁחַרֵּר אֶת הָאָדָם מִהַחֹמְרִיּוֹת, וְלִכֵּן עַל הָאָדָם לְבַחֹר בְּאֵיזוֹ דֶּרֶךְ לְהַשְׁתַּחֲרֵר מִהַחֹמְרִיּוֹת – דֶּרֶךְ לִיְמוֹד תּוֹרָה וְאֵי-בִּטּוֹלָה, אֵן, חֲלִילָה, דֶּרֶךְ יִסּוּרִין.

"וְיִטְעָמוּ שֶׁל דְּבָרָה, הוּא כְּמוֹ שֶׁכְּתִבְתִּי לְעִיל בְּשַׁעַר א' פָּרָק ו', שֶׁמְקוֹדֵר שְׁדָשָׁם הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמִּצְוֹת, תְּלוּיּוֹת וְקִשּׁוּרוֹת בְּסוֹד הַשַּׁעַר קוֹמָה". הָאָדָם עִם כָּל פְּרָקֵי

אֵיבְרָיו הוּא כְּדוֹגְמַת הָעֲלִיּוֹנִים. גַּם שֶׁם יֵשׁ רַגֵּל וְיָד, כְּבִיכּוֹל, אִוְרוֹת עֲלִיּוֹנִים. הָאוֹרוֹת

העליונים מתגלים באיברים שלנו. המצוות מתייחסות לאיברים שלנו. כל מצווה היא התנוצצות קדושה משורש סוד שיעור הקומה העליון. האדם הוא עולם קטן, כדוגמא קטנה של כל העולמים. האדם הוא סיכום העולם. והעולם הוא כעין אדם ענק. דבר זה נמצא הן אצל המקובלים והן אצל הרמב"ם ב'מורה נבוכים'; שני הצדדים נפגשו בעניין עמוק זה. כל מצווה היא מזלפת קדושה ממקור עולמות עצומים. צידה הגלוי של המצווה נראה קטן, אך נשמתה עליונה, ועל כך נאמר "רחבה מצותך מאוד".

"וּפְרָקֵי הַמְרַכְבֵּה סוּד הָאָדָם הָעֲלִיּוֹן בְּבִיכּוּל, שֶׁכָּל מִצְוָה פְּרָטִית, שְׂרָשָׁה הָעֲלִיּוֹן קָשׁוּר וְנֶאֱחָז בְּעוֹלָם וְכַח אֶחָד מֵהַשְּׁעוּר קוּמָה". כשם שבאטום הקטן מתמצים כוחות אנרגטיים רבים, כך בכל מצווה מתמצים אורות עליונים רבים, כך כותב מרן הרב ב'אורות התשובה' (יב ו).

"וְכֵן זֶה כָּל הָאָדָם, שֶׁהוּא גַם כֵּן מְתַקֵּן וּמְסַדֵּךְ, בְּכָל אֲבָרָיו וְגִידָיו וּפְרָקָיו וְכָל פְּרָטֵי כַחוֹתָיו, בְּתַבְנִית דְּמוּת הַמְרַכְבֵּה וְשְׁעוֹר קוּמָה". האדם הוא תמצית פשוטה של כוחות רבים. הוא בצלם אלוהים. **"וְלִזְאת, כָּל מִצְוָה מְכֻוֶּנֶת נֶגֶד אֶבֶר אוֹ גִיד אֶחָד פְּרָטִי שֶׁבָּאָדָם, אֲמִנָּם הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הִיא פּוֹלְלֵת הָעוֹלָמוֹת כִּלְוֵן בְּנִ"ל, לָכֵן הִיא שְׂקוּלָה נֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת, וְלָכֵן הִיא גַם כֵּן לְכָל בְּשָׂרוֹ מְרַפֵּא".** מצווה היא גוון מהאור האלוהי, והתורה - כל האור האלוהי. לכן התורה מרפאה הכל, וכן לאידך גיסא - חסרון בתורה מחליש הכל.

פֶּרֶק ל

וְעוֹד זאת יתרה התורה הקדושה, בִּיתְרוֹן אֹר וְתוֹסֶפֶת קִדְשָׁה, גם על כל המצות כֵּלן בִּיחַד, שְׁגַם אִם קִים הָאָדָם כֵּל התרי"ג מצות כֵּלן, בְּשִׁלְמוֹת הָאֱמֹתִי כִּרְאוּי, בְּכֵל פְּרִטִיהֶם וְדִקְדוּקִיהֶם וּבְכֹנֶה וְטִהָרָה וְקִדְשָׁה, אֲשֶׁר אִז נַעֲשֶׂה הָאָדָם כֵּלוּ, בְּכֵל אֲבָרָיו וּפְרָקָיו וְכֵל כַּחוֹתָיו, מִרְכָּבָה גְמוּרָה, שֶׁתִּשְׁרַח עֲלֵיהֶם הַקִּדְשָׁה עֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַמְצוֹת כֵּלן, עִם כֵּל זֶה, אִין עֶרֶךְ וְדַמְיוֹן כֵּלל קִדְשֵׁת וְאוֹר הַמְצוֹת, לְגַדֵּל עֵצֶם קִדְשֵׁת וְאוֹר הַתּוֹרָה הַקִּדְשָׁה, אֲשֶׁר תּוֹפִיעַ וְנִהָרָה עַל הָאָדָם הָעוֹסֵק וְהוֹגֵה בָּהּ כִּרְאוּי.

כִּי רֵאשִׁית דְּרָכָה בְּקִדְשֵׁי, הוּא הַגְּבִיחַ לְמַעַלָּה מַעַלָּה מִשְׁרֵשׁ הַקִּדְשָׁה וְאוֹר הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמְצוֹת כֵּלן יַחַד כִּנ"ל. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ בִּפִּי הַתּוֹרָה (אבות ו, א) "וּמַגְדִּילָתוֹ וּמְרוֹמְמָתוֹ עַל כֵּל הַמַּעֲשִׂים", הִינוּ עַל כֵּל מַעֲשֵׂי הַמְצוֹת כֵּלן, וְכֵן אָמְרוּ בִּירוּשָׁלַיִם פֶּרֶק א' דְּפָאָה, שֶׁכֵּל הַמְצוֹת כֵּלן אִינוּ שְׁוֹת לְדָבָר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה.

וְגַם כִּי קִדְשֵׁת וְאוֹר הַמְצוֹת, אֲשֶׁר תִּשְׁכִּין אוֹרָה עַל אוֹתוֹ הַדָּבָר וְהַחֲפִץ, אֲשֶׁר בּוֹ וְעַל יָדוֹ תַעֲשֶׂה הַמְצוֹת, אִינוּ שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רַק לְפִי שְׁעָתוֹ, בְּעַת שֶׁהַמְצוֹת נַעֲשִׂית בָּהֶם, אֲבָל אַחַר שֶׁנַּעֲשֶׂה בָּהֶן מְצוֹתוֹ, הַקִּדְשָׁה וְהָאוֹר מִתְעַלָּה וּמִסְתַּלַּק מֵהֶם תַּכְּף, וְנִשְׁאָר

כְּבִרְאשׁוֹנָה.

אבל התורה הקדושה, כל מקום שתזריח ותופיע אורה וקדושה פעם אחת, קדשת עולם תהיה לו, ונשאר תמיד בקדשותו, כמו ששנינו בבביתא (מגילה כ"ו ב') שתשמישי מצוה נזרקין לאחר שנעשה מצותו, ותשמישי קדשה נגנזין, ולכן מנו שם תשמישי תפלין ומזוזות בכלל תשמישי קדשה, מחמת פרשיות התורה שהיו מנחים בתוכם פעם אחת.

ולית לה מידי בדבריהם ז"ל דלא רמיזא בקרא, ויש לכונן הכתוב (משלי ו, כג) "כי גר מצוה ותורה אור" גם על זה הענין הנזכר, על פי פרושם ז"ל הנ"ל בסוטה שם, מה גר אינו מאיר אלא לפי שעה, ומה אור מאיר לעולם, והם ז"ל עשו ההפרש ביניהם לענין ההגנה וההצלה להאדם. ואפשר לפרשו גם כן, שירמז הכתוב גם לענין ההפרש וההבדל, בין התורה הקדושה והמצות, המבאר בבביתא דמגילה הנ"ל.

ולא עוד, אלא שגם אותה הקדושה, וחיותו ואורן של המצות, שמקדשים ומחיים להאדם המקימם, הוא נלקח ונשפע רק מקדושתה ואורה של התורה הקדושה, כי המצוה לית לה מגרמה שום חיות וקדושה ואור כלל, רק מצד קדשת אותיות התורה הכתובות בענין אותה המצוה. ויש לכונן גם זה הענין בפתוב "כי גר מצוה ותורה אור", בענין הנר שאין לה בעצמה שום אור כלל, רק מהאור המאיר בה.

וְדַאִי שְׁגַם הָעֵסֶק בַּתּוֹרָה לְבַד, בְּלִי קִיּוּם הַמִּצְוֹת כָּלֵל ח"ו, גַּם
 בֵּן אֵין כָּלוּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רז"ל (יבמות ק"ט): "כָּל הָאוֹמֵר
 אֵין לוֹ אֵלָא תּוֹרָה, אַף תּוֹרָה אֵין לוֹ". וּבַפֶּרֶק ב' דְּבִרְכוֹת (י"ז א')
 מְדַגְּלָא בְּפוּמִיָּה דְּרַבָּא, תְּכַלִּית הַכְּמָה, תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים,
 שְׁלֵא יְהֵא אָדָם קוֹרָא וְשׁוֹנָה, וּבוֹעֵט בְּאֲבִיו וּבְרַבּוֹ כו', "לְלוּמְדֵיהֶם"
 לֹא נֶאֱמַר, אֵלָא "לְעוֹשֵׂיהֶם".

וּבְשִׁמוֹת רַבָּה פְּרָשָׁה מ', כָּל מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ תּוֹרָה וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה,
 מוֹטָב לוֹ שְׁלֵא יֵצֵא לְעוֹלָם, אֵלָא נְהַפְכָה הַשְּׁלֵיָא עַל
 פְּנֵיו. וְכֵן הוּא בְּוִיקְרָא רַבָּה פְּרָשָׁה ל"ה, וּבִתְנַחוּמָא פְּרָשַׁת עֵקֶב.

וּבִזְהַר שְׁמוֹת ה' רִישׁ ע"ב, דְּאָמַר ר"י, כָּל מֵאן דְּאִשְׁתַּדַּל
 בְּאוֹרֵיתָא בְּהַאי עֲלָמָא, וּמְסַגֵּל עוֹבְדִין טְבִין, יָרִית עֲלָמָא
 שְׁלִימָא, וְכָל מֵאן דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוֹרֵיתָא בְּהַאי עֲלָמָא, וְלֹא עָבִיד
 עוֹבְדִין טְבִין, לֹא יָרִית לֹא הָאֵי וְלֹא הָאֵי כו', אָמַר ר"י, לֹא תִנּוּ
 אֵלָא מֵאן דְּלִית לֵיהּ עוֹבְדִין טְבִין כָּלֵל [כִּי אָמַר ר"י כָּל מִי שֶׁעוֹסֵק
 בַּתּוֹרָה בַּעוּה"ז וְרוֹכֵשׁ מַעֲשִׂים טוֹבִים יוֹרֵשׁ עוֹלָם שְׁלָם, וְכָל מִי
 שֶׁעוֹסֵק בַּתּוֹרָה בַּעוּה"ז וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים טוֹבִים אֵינוֹ יוֹרֵשׁ לֹא
 זֶה וְלֹא זֶה וְכו' אַר"י לֹא לְמַדְנּוּ אֵלָא מִי שֶׁאֵין לוֹ מַעֲשִׂים טוֹבִים
 כָּלֵל].

עַד שֶׁאָמְרוּ בְּפֶרֶק קָמָא דַּע"ז (י"ז ב'): "כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְבַד,
 דּוֹמָה כְּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱלוֹהִים", כִּי בִלְתֵי קִיּוּם הַמִּצְוֹת ח"ו, אֵין
 דְּבַר בְּמָה לְהִתְאַחֵז וּלְהִתְקַשֵּׁר בּוֹ אוֹר הַתּוֹרָה, לְשֵׁרוֹת עֲלִיו

וְלִהְתַּקִּים בּוֹ, כְּדַמְיוֹן הָאוֹר בְּלֹא פְתִילָה. אֲמַנָּם, עֲצָמוֹת הָאוֹר
מִקְבֵּלַת הַמְּצוּהָ מֵאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַכְּתוּבֹת בְּעֵנִינָה.

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ בַּפ' הַתּוֹרָה (אבות ו, ז) "גְּדוּלַּת תּוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת

חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ", וְלֹא אָמַר לְלוֹמְדֶיהָ אוֹ לְעוֹסְקֶיהָ אֶלָּא

"לְעוֹשֶׂיהָ", וְרוֹצֵה לֹמַר, שֶׁהַתּוֹרָה הִיא הַנוֹתֶנֶת חַיִּי עַד וּקְדֻשָּׁה, גַּם
לְעוֹשֵׂי הַמְּצוּת הַכְּתוּבֹת בְּתוֹכָהּ, וְלָכֵן אָמְרוּ בְּתִנְחוּמָא בְּחֻקְתִּי,
שֶׁאֵף אִם הוּא צַדִּיק, וְאִינוּ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, אֵין בִּידּוֹ כְּלוּם ח"ו.

וְהַטַּעַם בְּזֶה, גַּם כֵּן כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל (שַׁעַר א פֶּרֶק ו) שֶׁהַמְּצוּת
בְּמִקּוֹר שְׂרָשׁוֹן, קְשׁוּרוֹת וְתִלּוּיּוֹת בְּסִדּוֹר פְּרָקֵי הַמְּרַכְּבָה
הָעוֹלָמוֹת וְכַחוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, וּמִקּוֹר שְׂרָשׁ הָעֲלִיּוֹן שֶׁל הַתּוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה הִיא מְאֹד נְעֵלָה, מֵעַל כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהַכַּחוֹת כָּלָם, וְהִיא
הַמְּתַפְּשֶׁטֶת בְּפִנְיָמִיּוֹת כָּלָם, וּמִקְבָּלִים מִמֶּנָּה עֶצֶם חַיּוֹתָם וְשִׁפְעַת
קְדֻשָּׁתָם, לָכֵן הִיא הַנוֹתֶנֶת וּמְשִׁפְעַת הַחַיּוֹת וְהַקְּדֻשָּׁה וְהָאוֹר
לְהַמְּצוּת כָּלָן.